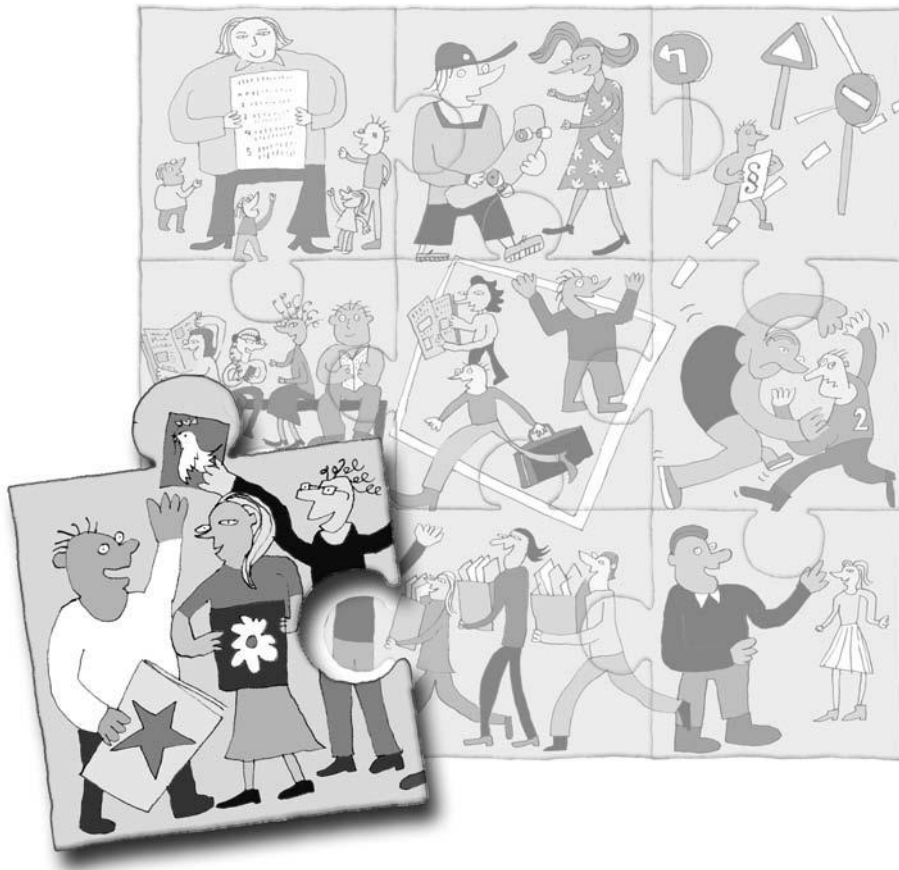

NJËSIA 3

Diversiteti dhe pluralizmi

Si mund të jetojnë njerëzit së bashku në paqe?

3.1. Si mund të jetojnë njerëzit së bashku?

Si mund të ndihmojë edukimi në rritjen e tolerancës dhe mirëkuptimit?

3.2. Pse njerëzit nuk pajtohen?

Në çka bazohen ndryshimet?

3.3. Në çfarë aspektesh ndryshojnë njerëzit?

Sa janë ndryshe nevojat e njerëzve?

3.4. Pse të drejtat e njeriut janë të rëndësishme?

Pse na nevojitet legjislacion mbi të drejtat e njeriut për të mbrojtur njerëzit e cenueshëm?

NJËSIA 3: Diversiteti dhe pluralizmi

Si mund të jetojnë njerëzit së bashku në paqe?

Kjo njësi përqendrohet në tri koncepte kyçe: diversitetin, pluralizmin dhe demokracinë. Në të eksplorohehen disa nga lidhjet që ekzistojnë në mes tyre, për të ndihmuar nxënësit të marrin qëndrime dhe të zhvillojnë shkathtësitë që atyre u nevojiten për të marrë pjesë në një shoqëri pluraliste, të udhëhequr në mënyrë demokratike.

Pluralizmi i referohet një kualiteti bazë të shoqërive moderne, ku pranohet një varg i gjerë (por jo gjithëpërfshirës) i besimeve fetare dhe politike – diversiteti – dhe ku shoqëritë ideale të parashikuara nga partitë e ndryshme politike, mund të mos jenë në pajtueshmëri me njëra tjetrën. Për shembull, qytetarët që u përkasin partive socialiste radikale, përipiqen të krijojnë një shoqëri e cila do të jetë tërësisht e kundërt për qytetarët e krahut të djathtë, me bindje kapitaliste. Në shoqëritë pluraliste, është dobësuar ndikimi i përgjithshëm i traditave dhe vlerave të shumta, duke përfshirë edhe besimin fetar. Individët mund dhe duhet të zgjedhin vetë se cilat vlera do t'i përkrahin dhe si ata dëshirojnë të jetojnë jetën e tyre. Ndaj, shoqëritë pluraliste paraqesin një sfidë: individët mund të gëzojnë një shkallë më të lartë të lirisë personale se kurdoherë më parë por, në anën tjetër, ata duhet të punojnë më shumë për të rënë në ujdi për një marrëveshje dhe për një kompromis, pa të cilat nuk mund të mbijetojnë asnjë komunitet. Kjo shtrun pyetjen se cili sistem politik mund të sigurojë strukturën më të mirë për organizimin e vendimmarrjes në një shoqëri të hapur dhe pluraliste.

Në një sistem autoritar – ku sundon një parti, në sistemin teokratik, apo edhe në atë diktatorial – ky problem është zgjidhur duke i dhënë pushtetin një akteri (për shembull, një partie apo një lideri) për të vendosur në emër të secilit, për gjërat që janë me interes të përbashkët. Kjo zgjidhje përballet me sfidën e pluralizmit duke e shmangur atë – duke sakrifikuar lirinë e individëve. Në shoqëritë pluraliste është shuar mundësia për konflikt, por çmimi që duhet paguar është i lartë: shumë probleme nuk zgjidheni në mënyrën e duhur dhe të drejtë, meqë ata tanimë mund të mos artikulohehen qartë.

Në demokraci, qytetarët pajtohen, në parim, për një grup parimesh, për rregullat e veprimit dhe për të drejtat që atyre u lejojnë të mos pajtohen për shumë gjëra, por duke u ofruar, gjithashtu, mjetet të cilat atyre u mundësojnë të arrijnë marrëveshje në mënyrë të padhunshme. E vështuar në këtë mënyrë, demokracia e mbështet paqen në shoqëritë pluraliste duke e civilizuar konfliktin dhe jo duke e shtypur atë. Interesi i përbashkët është diçka për të cilin bashkërisht duhet gjetur zgjidhje, dhe për të cilin duhet rënë në ujdi, dhe jo të përcaktohet paraprakisht nga ndonjë parti e vetme. Mospajtimi dhe konflikti janë normale, dhe në asnjë mënyrë nuk janë të dëmshëm përderisa potenciali i tyre destruktiv mbahet nën kontroll. Prandaj, në demokraci si formë e qeverisjes, qytetarëve u jepen të drejtat e tilla themelore si liria e ndërgjegjes, besimit dhe shprehjes. Kur qytetarët t'i përdorin këto të drejta, ata do të krijojnë mosmarrëveshje dhe konflikt, dhe duhet të arrijnë marrëveshje për një zgjidhje. Për të siguruar se ata pajtohen për rregullat e trajtimit të konflikteve dhe, përfundimisht, gjetjen e zgjidhjeve për to, gjykohej që qytetarët e demokracive pluraliste të bëjnë një kontratë shoqërore me gjithë qytetarët tjerë, për t'u pajtuar me marrëveshjet shoqërore dhe politike të asaj shoqërie.

Një kontratë e tillë shoqërore përmban parimin e sundimit nga shumica. Për disa grupe minoritare, e meta e kësaj është se vizioni i tyre radikal asnjëherë mund të mos arrihet përmes kutisë së votimit. Në anën tjetër, shoqëritë e tilla i garantojnë të drejtat e pakicave politike që ata të ndjekin qëllimet e tyre legjitime politike, të papenguar nga shteti. Pra, demokracitë pluraliste gjithmonë jetojnë me mundësinë e zgjedhjes së qeverive radikale, anëtarët e të cilëve mund të jenë të prirur të kufizojnë aktivitetet e oponentëve politikë. Kjo është arsyeja pse është e rëndësishme të kemi legjislacion mbi të drejtat e njeriut dhe liritë, të mbështetur në kushtetutat e shteteve demokratike.

Çdo gjeneratë duhet ta kuptojë këtë grup kompleks të sfidave në shoqëritë pluraliste, dhe mundësinë për t'u përballur me ato në një komunitet demokratik. Kjo përfshin çmuarjen e kontratës së pashkruar shoqërore, pa të cilën nuk mund të mbijetojnë asnjë komunitet demokratik. Edukimi për Qytetarinë Demokratike dhe Edukimi për të Drejtat e Njeriut mund të ndihmojë nxënësit të zhvillojnë aftësitë e të kuptuarit, të marrin qëndrimet e tyre dhe të zhvillojnë shkathtësitë që atyre u nevojiten për të marrë pjesë në shoqëri si qytetarë.

Mësimdhënia lidhur me diversitetin dhe pluralizmin

Nxënësit të cilët vijojnë kurset për EQD-në duhet ndihmuar që të kuptojnë natyrën e diversitetit shoqëror, politik, religjioz dhe racor. Ata duhet ndihmuar që të kuptojnë natyrën komplekse të sfidave që dalin nga diversiteti i tillë. Duke ditur se shumë paragjykime lindin nga mungesa e informacioneve dhe të kuptuarit, fanatizmi, në masë të madhe, mund të zvogëlohet me anë të një kontrollimi racional të qëndrimeve, duke marrë parasysh dijen dhe zhvillimin e një gjykimi të ndjeshëm.

Mësimdhënia për diversitetin dhe pluralizmin

Nxënësit duhet gjithashtu të përjetojnë diskutimin demokratik, ashtu që ata të mësohen si të merren me të. Prandaj, Edukimi për Qytetarinë Demokratike duhet të shfrytëzojë çdo mundësi për t'i pyetur nxënësit që ata të shprehin opinionet e tyre për një temë (sado e parëndësishme) dhe të ofrojnë arsyetimet për këto pikëpamje. Duke dëgjuar dhe duke reaguar në pikëpamjet e nxënësve të tjerë për çështjen e njëjtë, nxënësit do të zhvillojnë jo vetëm shkathtësitë e tyre analitike dhe shprehëse, por do të zhvillojnë gjithashtu gatishmërinë themelore për tolerancë ndaj diversitetit moral dhe politik. Ata do të aftësohen që të pranojnë situata të mosmarrëveshjeve dhe kundërthënieve, dhe po ashtu të çmojnë nevojën për kompromis, dhe do të kuptojnë dallimin në mes të një kompromisi të drejtë dhe të padrejtë. Ata duhet të përqendrohen në çështjet dhe të respektojnë njerëzit, pavarësisht nga pikëpamjet dhe interesat e tyre.

Duke përjetuar procesin e diskutimit demokratik, nxënësit gjithashtu mësojnë se debatet e hapura dhe të drejta kërkojnë respektimin e procedurave të caktuara themelore, duke përfshirë:

- të gjithë pjesëmarrësve të cilët kanë me çka të kontribuojnë duhet t'ju mundësohet që ta bëjnë këtë;
- kontributet e të gjithëve duhet të dëgjojnë me respekt;
- pjesëmarrësit duhet të sulmojnë argumentet jo njerëzit;
- pjesëmarrësit duhet të marrin pjesë në debat duke pranuar mundësinë që pikëpamjet e tyre të mund të ndryshohen;
- debatet kundërshtuese, ku pjesëmarrësit argumentojnë nga pozicione të mbyllura, shpesh janë më pak të dobishme se sa debatet eksplorative, ku qëllimi nuk është që "të fitohet argumenti" por "të kuptohet më mirë problemi".

Kjo e veçon EQD-në si lëndë në të cilën pyetjet dhe përgjigjet, përgjithësisht, janë më të rëndësishme se sa paraqitja e fakteve të caktuara. Ndaj, kjo nënkupton se në procesin e mësimdhënies, mësimdhënësit e EQD-së zhvillojnë shkathtësi për të mbështetur të menduarit e nxënësve dhe jo për ta dominuar atë. Studimet tregojnë se nxënësit flasin më shumë në klasë vetëm atëherë kur mësimdhënësit flasin më pak.

NJËSIA 3: Diversiteti dhe pluralizmi

Si mund të jetojnë njerëzit së bashku në paqe?

Titulli i mësimit	Objektivat	Detyrat e nxënësve	Burimet	Metoda
Mësimi 1: Si mund të jetojnë njerëzit së bashku?	Të shqyrtohen çështjet të cilat paraqiten kur komunitetet me vlera dhe besime të ndryshme mundohen të jetojnë së bashku në paqe. Të merret parasysh roli i edukimit për arritjen e mirëkuptimit ndërmjet njerëzve të kulturave të ndryshme. Të gjykohet nëse individët, në mënyrë të pavarur, mund të ndikojnë në shoqëri.	Nxënësit diskutojnë për çështje që lidhen me një tregim. Nxënësit angazhohen në të menduarit kritik. Ata këmbëjnë ide. Nxënësit luajnë role për të eksploruar një çështje.	Kopje të prospekteve për nxënës 3.1.	Diskutime. Të menduarit kritik. Ngritja e hipotezave. Luajtja e roleve.
Mësimi 2: Pse njerëzit nuk pajtohen?	Të merren parasysh arsyet pse njerëzit kanë opinione të ndryshme për çështje të rëndësishme. Të zhvillohet aftësia për të diskutuar çështje të kontestueshme. Të shqyrtohen vlerat që janë të nevojshme për përforcimin e shoqërive demokratike.	Nxënësit paraqesin pikëpamjet e tyre mbi një sërë çështjesh dhe ato pikëpamje i mbrojnë. Nxënësit analizojnë burimet e mosmarrëveshjeve për çështje të kontestuara publikisht. Nxënësit i gjykojnë ndikimet në vlerat e tyre vetjake. Nxënësit përpilojnë udhëzime për të inkurajuar respektimin e pluralizmit dhe për të siguruar mbështetje për cilësinë e respektit dhe dialogut për çështje publike.	Etiketa të mëdha për ushtrimin “katër këndet”.	Diskutim. Reflektim. Të menduarit kritik. Krijimi i rregullave me bashkëpunim.

Titulli i mësimit	Objektivat	Detyrat e nxënësve	Burimet	Metoda
Mësimi 3: Në çfarë aspektesh ndryshojnë njerëzit?	Të merren parasysh barrierat e barazisë në një komunitet më të gjerë. Të identifikohen arsyet pse disa njerëz mund të kenë qasje të pabarabartë në edukim. Të merren parasysh barrierat e barazisë në një komunitet më të gjerë. Të gjykohet kush mban përgjegjësinë për kapërcimin e barrierave të barazisë.	Nxënësit në mënyrë kritike analizojnë një situatë hipotetike që ka të bëjë me konceptet kyçe. Nxënësit i zbatojnë parimet kyçe në situatat e tyre shoqërore. Nxënësit diskutojnë për çështjet kyçe që lidhen me mësimin. Nxënësit bëjnë një detyrë me shkrim.	Kopje të tregimit. Kopje të materialeve për nxënës 3.3.	Të menduarit kritik. Diskutim. Përpilim i argumentit me shkrim.
Mësimi 4: Pse janë të rëndësishme të drejtat e njeriut?	Të shqyrtohen çështjet që dalin kur njerëzit me vlera dhe mënyra të ndryshme jetese mundohen të jetojnë së bashku. Të merren parasysh arsyet pse janë hartuar instrumentet ndërkombëtare mbi të drejtat e njeriut, veçanërisht kur individët dhe komunitetet janë të cenueshëm.	Nxënësit angazhohen në të menduarit kritik dhe në prioritizimin e situatave. Nxënësit luajnë role të diskutimeve ndërmjet palëve kundërshtarë. Nxënësit i paraqesin parimet kyçe duke u bazuar në luajtjen e roleve, dhe ato i krahasojnë me nenet e krahasueshme të KEDNJ. Nxënësit i krahasojnë skenarët me shembuj të vërtetë të abuzimeve të të drejtave të njeriut në vendin e tyre. Nxënësit përgatisin prezentime për nxënësit tjerë lidhur me elementet e përzgjedhur të KEDNJ.	Kopje të skenarit të ishullit. Kopje të skedave me situatat e ndryshme për çdo grup të vogël. Lista e elementeve kyçe të drejtave të njeriut. Fletë të mëdha të letrës dhe materiale të artit, sipas nevojës, për prezentimin përfundimtar.	Të menduarit kritik. Diskutim. Negocim. Prezentim në grupe.

Mësimi 1

Si mund të jetojnë njerëzit së bashku?

Si mund të ndikojë arsimi në rritjen e tolerancës dhe të kuptuarit?¹³

Objektivat e mësimnxënies	Nxënësit janë në gjendje të: – shqyrtojnë çështjet të cilat paraqiten kur komunitetet me vlera dhe besime të ndryshme mundohen të jetojnë së bashku në paqe; – marrin parasysh rolin e edukimit në rritjen e mirëkuptimit në mes të njerëzve me kultura të ndryshme; – gjykojnë nëse individët, në mënyrë të pavarur, mund të ndikojnë në shoqëri.
Detyrat e nxënësve	Nxënësit diskutojnë për çështje që lidhen me një tregim. Nxënësit angazhohen në të menduarit kritik. Ata këmbëjnë ide. Nxënësit luajnë role për të eksploruar një çështje.
Burimet	Kopje të prospekteve për nxënës 3.1.
Metodat	Diskutim. Të menduarit kritik. Ngritja e hipotezave. Luajtja e roleve.

13. Bazuar në një mësim të zhvilluar nga Fondacioni i Qytetarisë, Londër.

Mësimi

Mësimdhënësi i paraqet objektivat e mësimi dhe klasës ja lexon tregimin “Shkolla në skaj të pyllit” (prospekte për nxënës 3.1).

Mësimdhënësi i ul nxënësit në një rreth dhe i pyet ato të tregojnë se çka u është dukur e çuditshme ose interesante në tregimin dhe pse. U jep dy minuta në “grupe pëshpëritëse” (çifte) për të biseduar me shokun para se t’i shkëmbejnë pikëpamjet e tyre me tërë grupin.

Mësimdhënësi e përkujton klasën se në një diskutim “të bazuar në pyetje” qëllimi është të shkëmbehen idetë dhe ato ide të elaborohen së bashku. Nuk ka përgjigje të sakta apo të pasakta.

Mësimdhënësi pastaj kërkon që: “Të gjithë të mendojmë për sa më shumë njerëz që të mundën, të cilët ndoshta kanë pasur dëshirë ta djegin shkollën (shembuj mund të jenë: disa nga fëmijët, disa nga prindërit, një pjesëtar i komunitetit siç është prifti ose hoxha). Çfarë motivesh kanë mundur të kenë ata? Kush do të përfitojë dhe kush do të humbë nëse shkolla nuk rindërtohet? (Për shembull, nëse nxënësit nuk shkojnë në shkollë, a është fitim apo humbje për ata)”

Kjo mund të bëhet në formë tabelore si më poshtë:

Emri i palës	Fitimet	Humbjet
Nxënësit		
Prindërit		
Prifti ose Hoxha		
Tërë komuniteti		
Të tjerë?		

Mësimdhënësi tani i udhëzon nxënësit që të përqendrohen në rolin e mësimdhënësit në këtë tregim. Së pari, një pyetje e përgjithshme – “Cili është opinioni juaj për mësimdhënësin?” – i nxit nxënësit të paraqesin idetë e tyre. Pyetje të tjera pasuese mund të jenë:

- A ishte ai budalla, idealist apo guximtar?
- A e admironi apo urreni për atë çka tentoi të bëjë?
- Cilat mendoni se ishin motivet e tij?
- Ku mendoni se i ka fituar vlerat e tij shoqërore?
- Çka duhet të bëjë ai tani dhe pse? (Të tentojë sërish apo të dorëzohet?)
- Po të ishit nxënës në këtë shkollë, çka do të dëshironit të bënte mësimdhënësi?

Pastaj mësimdhënësi i ndihmon nxënësit që të lidhin problemet e tregimit me komunitetin e tyre. Pyetje të mundshme përfshijnë:

- Mendoni se ku jetoni ju.
- A mendoni se ekzistojnë njerëz si ky mësimdhënës?
- A është e mundshme që individët të bëjnë ndryshime në shoqëri në mënyrë individuale? Mendoni për shembuj.

Çështje të tjera që dalin nga ky tregim përfshijnë:

- Deri në ç’ shkallë vërtetë mund të arrihet paqe në mes të dy popujve përmes edukimit të fëmijëve bashkërisht?
- Cilat janë problemet me të cilat përballen shkollat dhe mësimdhënësit, kur nxënësit me vlera dhe religjione të ndryshme edukohen bashkërisht? Si mund të zgjidhen këto probleme?

– Ky mësim mund të rumbullakohet me luajtje të roleve. Parafytyroni se, para se të digjej shkolla, disa prindër të nxënësve nga viset fushore kishin ardhur tek mësimdhënësi për të bërë një ankesë. Ata thanë:

“Në këtë shkollë ka më shumë nxënës nga viset fushore se sa nxënës nga viset malore, kështu që ne mendojmë se nxënësit tanë nuk duhet t’i mësoni për religjionin e popullit të viseve malore. Kjo mund të bëjë që ata të ngrenë krye kundër popullit të vet.”

Mësimdhënësi është i brengosur për këtë. Në çifte, përgatitni një bisedë në mes të një prindi dhe mësimdhënësit. Paraqitni këtë bisedë para klasës.

Mësimi 2

Pse njerëzit nuk pajtohen?

Në çka bazohen dallimet?

Objektivat e mësimnxënies	Nxënësit janë në gjendje të marrin parasysh arsyet pse njerëzit kanë opinione të ndryshme për çështje të rëndësishme. Nxënësit mund të diskutojnë për çështje të kontestueshme. Nxënësit mund të diskutojnë se cilat vlera janë të domosdoshme për të mbështetur shoqëritë demokratike.
Detyrat e nxënësve	Nxënësit bëjnë paraqitje të opinioneve të tyre për një sërë çështjesh dhe këto opinione ato i mbrojnë. Nxënësit analizojnë burimet e mosmarrëveshjeve për çështjet e kontestuara në mënyrë publike. Nxënësit marrin parasysh ndikimet në vetë vlerat e tyre. Nxënësit paraqesin parime për të inkurajuar respektimin për pluralizmin, dhe për të siguruar mbështetjen e cilësisë së respektit dhe dialogut për çështjet publike.
Burimet	Etiketa të mëdha për ushtrimin “katër këndet”.
Metodat	Diskutim. Reflektim. Të menduarit kritik. Përpilimi i rregullave me bashkëpunim.

Koncepti kyç

Pluralizmi: Pluralizmi ekziston në shoqëritë të cilat nuk kanë një grup zyrtar të interesave, të vlerave ose besimeve. Qytetarët kanë të drejtë në lirinë e ndërgjegjes, religjionit dhe shprehjes. Përjashtimi është se pikëpamjet të cilat kërcënojnë lirinë e besimit të njerëzve të tjerë janë kundër ligjit dhe nuk tolerohen. Një shtet në të cilin lejohet vetëm një religjion apo nuk tolerohet asnjë nuk do të ishte pluralist.

Mësimi

Mësimdhënësi kërkon që klasa të shqyrtojë formulimet e diskutueshme vijuese një nga një:

Pajtohesh apo nuk pajtohesh?

- Ngrënia e kafshëve është e padrejtë.
- Nëse një nxënës është HIV pozitiv, ai nuk duhet të jetë në të njëjtën klasë me fëmijët e shëndetshëm.
- Pacifistët nuk duhet detyruar që t'ju bashkohen forcave të armatosura.
- Dënimi me vdekje duhet të ndalohej.
- Vendi i gruas është në shtëpi.
- Fëmijëve nën moshën 14 vjeçare nuk duhet t'ju lejohet të punojnë.
- Pirja e duhanit duhet ndaluar në objektet publike.
- Njerëzit duhet të paguajnë më shumë taksa.
- Liria e fjalës nuk është gjë e mirë.

Çdo kënd i klasës është i shënuar me sa vijon:

Pajtohesh plotësisht

Pajtohesh

Nuk pajtohesh

Nuk pajtohesh fare

Mësimdhënësi lexon çdo formulim sipas renditjes dhe kërkon që nxënësit të shkojnë në këndin e duhur të klasës, sipas opinioneve të tyre për pyetjet e lartshënuara. Nëse ata nuk mund të vendosin, duhet të qëndrojnë aty ku janë.

Kur nxënësit t'i kenë marrë pozicionet e tyre, mësimdhënësi e pyet ndonjërin nga të katër këndet të tregojë pse ata e kanë zgjedhur atë pozicion. Në këtë fazë nuk duhet të lejohet asnjë diskutim. Pastaj mësimdhënësi kërkon që, nxënësit të cilët e kanë ndryshuar mendimin, të zhvendosen në një kënd tjetër, sipas situatës.

Në vijim, mësimdhënësi kërkon që nxënësit, të cilët nuk janë përcaktuar, të përipiqen të shpjegojnë pse ata nuk mund të vendosin. Ata duhet të shënojnë arsyet që i kanë dhënë për mospërcaktimin e tyre (për shembull, atyre mund t'ju nevojiten më shumë informacione, nuk u është i qartë kuptimi i tyre, shohin argumente në të dyja anët, etj.)

Ky ushtrim përsëritet tri apo katër herë me formulime të ndryshme. Në secilën rrethanë, mësimdhënësi nuk duhet të interesohet aq shumë për debatimin e çështjes së caktuar, por për nxjerrjen e arsyeve pse njerëzit kanë pikëpamje të ndryshme.

Në sesion plenar, mësimdhënësi thekson se çështjet e njëjta kanë shkaktuar përgjigje shumë të ndryshme nga nxënësit e klasës. Ai pastaj mund të paraqesë konceptin e pluralizmit dhe klasës t'i parashtrijë pyetjet vijuese, duke ju shpjeguar se këto pyetje mund t'ju ndihmojnë të kuptojnë arsyet pse ekziston pluralizmi në shoqëritë:

- Mendoni edhe njëherë për pyetjet që i shqyrtoam. Cilat prej tyre provokojnë ndjenja më të fuqishme? Pse ndodh kjo?
- Nga kush i marrim idetë, vlerat dhe besimet tona? (Kjo i ndihmon nxënësit që të shohin se idetë tona mbi çështjet e diskutueshme mund të vijnë nga burime të ndryshme.)

Në vijim mësimdhënësi i pyet nxënësit se, në çmasë ata mendojnë se janë të ndikuar nga të mëposhtmet:

- idetë e prindërve të tyre;
- atë çka mendojnë shokët e tyre;
- religjioni apo kultura e tyre;

- mediat, p.sh. gazetatat, TV-ja, Interneti;
- mësimdhënësit;
- personaliteti i tyre

Pastaj nxënësit punojnë individualisht dhe i radhisin çështjet sipas rëndësisë në formë të piramidës, me çështjen më të rëndësishme në krye, si më poshtë:

çështja

çështja çështja

çështja çështja çështja

Mësimdhënësi kërkon që nxënësit të krahasojnë piramidat e tyre në çifte. Cilët faktorë klasa, si tërësi, mendon se janë më të rëndësishëm? Kjo mund të gjendet duke vlerësuar çështjet si vijon: çështjet në rreshtin e lartë i vlerësoni me gjashtë pikë, çështjet në rreshtin e mesëm me katër pikë dhe çështjet në rreshtin e poshtëm secila nga dy pikë. Në grupe me nga katër, nxënësit mbledhin pikat e dhëna për secilën çështje. Krahasoni të gjeturat për çdo grup. A ishin faktorët e njëjtë në krye të listës nga rëndësia?

Mësimdhënësi u shpjegon se pluralizmi zhvillohet në një shoqëri të lirë dhe të hapur. Mirëpo, asnjë shoqëri nuk mund të funksionojë pa një nivel minimal të pajtimit të përbashkët në mes të pjesëtarëve të saj. Ai kërkon që nxënësit të shënojnë disa vlera apo rregulla të cilat ata mendojnë se do të ndihmojnë në kapërcimin e vlerave apo interesave mospajtuese. P.sh. nxënësit mund të sugjerojnë si vijon:

- Respektoni opinionet e njerëzve të tjerë.
- Përpiquuni të vëni veten në “vendin e të tjerëve”.
- Mos harroni se të flasësh është më mirë se të grindesh.
- Mundohuni që të mos ofendoni.
- Jepu njerëzve mundësi të thonë mendimin e tyre.

Nëse njerëzit nuk mund të pajtohen, mund të na nevojitet një mekanizëm, siç është votimi, për të marrë një vendim.

Mësimi 3

Në çfarë aspektesh ndryshojnë njerëzit?

Sa janë ndryshe nevojat e njerëzve?

Objektivat e mësimnxënies	Nxënësit mund të: <ul style="list-style-type: none"> – identifikojnë arsyet pse disa njerëz mund të kenë qasje të pabarabartë në arsim; – shqyrtoni barrierat e barazisë në një komunitet më të gjerë; – gjykoni kush mban përgjegjësi për kapërcimin e barrierave të barazisë.
Detyrat e nxënësve	Nxënësit analizojnë në mënyrë kritike një situatë hipotetike që ka të bëjë me konceptet kyçe. Nxënësit i zbatojnë parimet kyçe në situatat e tyre shoqërore. Nxënësit diskutojnë çështjet kyçe që dalin nga mësimi. Nxënësit bëjnë një detyrë me shkrim.
Burimet	Kopje të tregimit.
Metodat	Të menduarit kritik. Diskutim. Përpilimi i argumentit me shkrim.

Të mësuarit konceptual

Diversiteti: Diversiteti ekziston jo vetëm në relacion me prejardhjen etnike dhe kombësinë. Ka edhe shumë lloje të tjera të dallimeve që i ndajnë njerëzit nga njëri tjetri, dhe të cilët mund të jenë shkaqet e dallimeve të rënda sociale, veçanërisht nëse ata që i përkasin shumicës apo ata që e kanë pushtetin dhe kanë ndikim, nuk bëjnë asgjë për shkak të mungesës së mirëkuptimit ose mëshirës.

Barazia: Ekzistojnë dy lloje të barazisë – barazia e mundësisë ose barazia e rezultatit. Është e mundshme që secilit t’i jepet një mundësi e barabartë (për shembull, të shkojë në shkollë) por nëse barrierat e caktuara (siç është paaftësia) nuk kapërcehen, kjo mundësi disave mund t’ju mohohet. Barazia e rezultatit do të synonte që çdo fëmijë t’i mundësonte edukimin, pavarësisht paaftësisë së tij.

Diskriminimi: Trajtim i padrejtë në bazë të racës, gjinisë, seksualizmit, moshës, besimit, etj.

Mësimi

Mësimdhënësi ia lexon klasës tregimin (prospekte e nxënësve 3.2). Ky tregim trajton një sërë çështjesh komplekse, të cilat nxënësve mund tu shpëtojnë pa i vënë re po të mos i shqyrtojnë më për së afërmi. Për t'i ndihmuar ata, mësimdhënësi u jep atyre fletushkën për nxënës 3.3 dhe u shpjegon detyrën vijuese.

Nxënësit punojnë në çifte për të identifikuar sa më shumë probleme që të mundën me të cilat përballet stafi i Kolegjit të Shpresës. Ata i regjistrojnë këto në formë të shënimeve në kolonën e parë të materialit (“Problemët”). Ata pastaj propozojnë mënyra përmes të cilave mund të trajtohen problemet (“Zgjidhje”) dhe tregojnë se kush mendon që ata se duhet të jetë përgjegjës për realizimin e këtyre zgjidhjeve në kolonën tre (“Përgjegjësitë”). Kolona e fundit mund të lihet e zbrazët deri në një fazë të mëvonshme.

Pastaj nxënësit i paraqesin, i krahasojnë dhe i diskutojnë rezultatet e tyre. Për të mbështetur prezentimet e nxënësve, disa nxënës duhet të përgatisin një tabelë shfletuese (flip chart) me renditje (faqosje) të njëjtë si prospektet e nxënësve. Nëse ndonjë grafoskop ose projektor është në dispozicion, prospektet për nxënës mund të kopjohen në folie dhe një çift i nxënësve të përkujdeset për plotësimin e tyre.

Diskutim në klasë

Nxënësit mund të shtojnë disa nga pyetjet vijuese, ose mësimdhënësi mund të fillojë diskutimin duke i pyetur ata:

- A mendoni se drejtoresha e arriti qëllimin e saj për të trajtuar çdo nxënës në mënyrë të njëjtë?
- A mendoni se drejtori duhet të respektojë vlerat e prindërve refugjatë dhe t'i edukojë djemtë dhe vajzat ndarazi? Mendoni për argumentet në të dyja anët.
- A do të ishte më mirë nëse fëmijët refugjatë do të mbanin mësim të veçantë nga nxënësit tjerë? Shënoni përparësitë dhe të metat e çdo qasjeje, së pari për nxënësit dhe pastaj për komunitetin më të gjerë.

Në vend se të diskutojnë për të gjitha pyetjet, nxënësit duhet të kenë kohë të studiojnë një pyetje detajisht. Është e rëndësishme që ata të kuptojnë se, në një shoqëri pluraliste, njerëzit kanë nevojë të ndryshme dhe se kjo mund të shpie në konflikte. Ndaj, është e rëndësishme që këto konflikte të zgjidhen në mënyrë të drejtë, duke u kushtuar vëmendje të duhur të gjithë individëve dhe grupeve (për më shumë detaje shih Njësinë 4 për zgjidhjen e konflikteve). Në këtë studim të rastit, shkolla mund të konsiderohet si një mikro-shoqëri, në të cilën qytetarët e rinj përballeshin me problemet e njëjta që ekzistojnë në shoqëri si tërësi.

Çështjet në vazhdim tregojnë sa i thellë është ky studim i rastit, dhe se çështjet ia vlen që të studiohen. Për një studim më të gjerë, do të jetë i nevojshëm edhe një mësim shtesë. Mësimdhënësi duhet të vendosë nëse do të zgjedhë aspekte të caktuara, varësisht nga koha në dispozicion dhe nga niveli i interesimit të nxënësve.

Sa ndryshojnë nevojat edukative të fëmijëve?

Pyetjet kyçe në të cilat duhet të përgjigjen nxënësit, natyrisht, janë se si këto probleme duhet trajtuar, dhe nëse ndonjëri nga këto probleme duhet të injorohet nga shkolla (dhe nëse po, pse).

Këtyre pyetjeve mund t'ju përgjigjeni në dy mënyra: së pari, duke gjykuar nevojat e kujt do të dëmtoheshin me zgjidhjen apo injorimin e një problemi të caktuar, dhe së dyti, duke identifikuar ato probleme të cilët mund të zgjidhen nga komuniteti i shkollës.

Duke ndjekur rrugën e parë, nxënësit do të kuptojnë më mirë nevojat specifike të nxënësve refugjatë (dhe të atyre vendorë) nëse marrin parasysh pyetjen vijuese: “Cilat të drejta të njeriut – apo të drejta të fëmijëve – u janë mohuar fëmijëve refugjatë?”

Më poshtë janë dhënë disa kategori të nevojave edukative. Nxënësit duhet të gjejnë shembuj të këtyre në tregimin, dhe ato t'i shënojnë në kolonën e katërt të materialeve për nxënës:

- emocionale;
- për të mësuar;
- religjioze;
- kulturore;
- gjuhësore;
- fizike

Për çdo kategori të nevojave, nxënësit duhet të japin shembujt e tyre.

Përgjegjësia dhe kufijtë e saj

Çështjet specifike që dalin nga tregimi duhet të shprien në një diskutim më të përgjithësuar për të drejtat e barabarta dhe edukimin.

Sa është e lehtë të sigurohet edukim më i mirë për çdo fëmijë, sipas nevojave të tij? Çka mund të bëjë shkolla, dhe për cilat probleme nevojitet mbështetje nga jashtë, për shembull, financim shtesë nga këshilli lokal?

Këtu, nxënësit ndjekin rrugën e dytë, dhe kjo analizë shpie në një zbulim të rëndësishëm – problemet tipike komplekse nuk mund të zgjidhen me ndërmarrjen e një hapi të rëndësishëm, që në këtë rast do të thotë, për shembull, zgjerimi i shkollës, punësimi i stafi të trajnuar në mënyrë speciale, etj. Masat e tilla të reformës arsimore janë shumë të dëshirueshme, por ato mund të mos ndodhin asnjëherë sepse varen nga vendimet politike (për shembull, sa para të caktohen për taksa) që vendosen nga të tjerët (siç është këshilli lokal i bashkisë (komunës) ose ministria e arsimit). Në të vërtetë, njerëzit të cilët vetëm mendojnë ndërmarrjen e hapave të tillë, me sa duket radikale, mund të përfundojnë duke mos bërë asgjë, përveç lënies së fajit tek të tjerët. Në anën tjetër, gjërat mund të përmirësohen me ndërmarrjen e hapave të vegjël, që në këtë studim të rastit do të thotë, marrja parasysh e atyre pjesëve të problemit të cilat drejtori, mësimdhënësi, nxënësit apo prindërit mund t'i ndryshojnë nesër – po të donin, ose po të binin në ujdi.

Këtu është e rëndësishme kolona e tretë e prospekteve për nxënës. Kush është përgjegjës, d.m.th. kush e ka pushtetin për të ndryshuar diçka? Nxënësit mund të diskutojnë nëse hapat e vegjël – përmirësimet brenda hapësirës ku shtrihet komuniteti i shkollës – janë të mjaftueshme, dhe ku ata kanë kufizime. Ata gjithashtu mund të shqyrtojnë një kombinim të hapave të vegjël, afatshkurtër dhe hapave më të rëndësishëm, për të cilët nevojitet kohë.

Këtu sërish, “shkolla është jeta”, një mikro-shoqëri. Diskutimi i strategjive për zhvillimin e shkollës i shtie nxënësit të mendojnë për vendimmarrjen politike dhe planifikimin strategjik.

Shkolla është jeta

Nxënësit mund të krahasojnë Kolegjin e Shpresës me situatën në shkollën e tyre, duke përdorur idenë vijuese.

“Në shkollën tuaj, me çfarë pengesash edukative përballen disa nxënës? Përgjegjësi e kujt mendoni ju është trajtimi i këtyre nevojave (për shembull, e qeverisë, drejtorit, stafit apo e nxënësve)?”

Metoda të ndryshme janë të mundshme për trajtimin e kësaj çështjeje. Kjo mund të jetë temë e një sesioni plenar, e projektit të intervistave me nxënës të tjerë ose mund të lidhet me projektin e gazetës së shkollës (shih Njësinë 5).

Detyrë me shkrim

Gjatë organizimit të proceseve të mësimdhënies dhe mësimnxënies, është me rëndësi të sigurohemi se nxënësit kanë kuptuar dhe mund të zbatojnë atë çka e kanë mësuar. Një mënyrë për ta bërë këtë është lidhja e diskutimit plenar me një detyrë me shkrim. Kjo u ofron mundësi të gjithë nxënësve të mendojnë për çështjet që janë diskutuar në sesionin plenar, dhe mund të jetë veçanërisht e dobishme për ata që mendojnë ngadalë dhe për ata që mendojnë më thellë, të cilët shpesh janë të prirur të heshtin në një diskutim, edhe pse, në të vërtetë, kanë shumëçka për të thënë.

Mësimdhënësi duhet të vendosë se cila temë më së miri i përshtatet nivelit të mendimit dhe të të kuptuarit të nxënësit. Për nxënësit mund të jetë e mjaftueshme të përsërisin diskutimin dhe ata të japin gjykimin e tyre. Në një ushtrim ku kërkohet më shumë, nxënësit mund t'u referohen të drejtave të njeriut dhe/ose p.sh. çështjeve të pabarazisë në shoqëri:

Në “Konventën Evropiane mbi të Drejtat e Njeriut dhe të Drejtat e Fëmijëve thuhet se, është detyrë e qeverive që çdo fëmije t'i sigurojë arsimin.

- Shpjegoni nëse mendoni se shkolla e ka përmbushur këtë obligim.
- Çka nevojitet për t'ju dhënë fëmijëve edukimin që ata e meritojnë?
- Kush mendoni se është përgjegjës për ta bërë këtë të mundshme?
- Cilat fusha tjera të jetës ndikohen si pasojë e pabarazive në shoqëri?
- Diskutoni.”

Rezultati i propozuar i diskutimit plenar (tabela shfletuese, prospektet e kompletuara të nxënësve)

Help for Hope College

Problemet	Zgjidhjet	Përgjegjësit	Nevojat arsimore
(1) Fëmijët refugjatë			
Problemet e gjuhës	Kurse speciale	Drejtori Këshilli lokal	Gjuha
Djali nuk flet	Terapi, shkollim special	Këshillë: drejtori, mësimitdhënësi	Gjuha, emocionale
Vajza nuk mund të ecë	Trajtim mjekësor Shkollim special Këshilla për prindër		Fizike
(2) Nxënësit refugjatë dhe ata vendor			
Ngacmimi, bezdisja Bandat Kërcënimet Përleshjet, djali i lënduar	Diskutime në klasë Rregullat e sjelljes Nxënësit si monitorues	Mësimitdhënësit Nxënësit Prindërit	Emocionale Shoqërore Qëndrimet dhe vlerat
(3) Mësimitdhënësit			
Nuk mund të kujdesen për nxënësit refugjatë dhe ato vendorë	Klasë më të vogla Mësim me ndërrime Më shumë mësimitdhënësit	Këshilli lokal	Mësimnxënia Gjuha Kulturore Religjioze
(4) Prindërit			
Duan klasa të ndara për djemtë dhe për vajzat	“Jo”? “Mirë”?	?	Kulturore Religjioze

Mësimi 4

Pse janë të rëndësishme të drejtat e njeriut?

Pse na nevojitet legjislacion mbi të drejtat e njeriut për të mbrojtur njerëzit e cenueshëm?¹⁴

Objektivat e mësimnxënies	Nxënësit janë në gjendje të shqyrtojnë: <ul style="list-style-type: none"> – çështjet që paraqiten kur njerëzit me vlera dhe mënyra jetese të ndryshme mundohen të jetojnë së bashku; – arsyet pse janë hartuar instrumentet ndërkombëtare mbi të drejtat e njeriut, sidomos ku individët dhe komunitetet janë të cenueshme.
Detyrat e nxënësve	Nxënësit: <ul style="list-style-type: none"> - angazhohen në analizat kritike dhe prioritizimin e situatave; – diskutojnë për luajtjen e roleve në mes të palëve kundërshtarë; – hartojnë parimet kyçe bazuar në luajtjen e roleve dhe ato i krahasojnë me nenet përkatëse të KEDNJ-së; – krahasojnë skenarin me shembuj të vërtetë të abuzimeve të të drejtave të njeriut në vendin e tyre; – paraqesin prezantime për nxënësit tjerë lidhur me elemente të përzgjedhura të KEDNJ-së.
Burimet	Kopje të skenarit të ishullit (prospektet për nxënës 3.4). Kopje të skedave me situatat për çdo grup të vogël (prospektet e nxënësve 3.5). Elementet kyçe mbi të drejtat e njeriut (prospektet për nxënës 3.6). Fletë të mëdha të letrës dhe materiale të artit, sipas nevojës, për prezantimin përfundimtar.
Metodat	Të menduarit kritik. Diskutim. Negocim. Prezentim në grupe.

Kuti informacioni

Konventa Evropiane mbi të Drejtat e Njeriut u paraqit për të mbrojtur të drejtat e njerëzve, të drejtat fundamentale të të cilëve sipas ligjit mohoheshin, për shembull e drejta për të jetuar, e drejta në liri të religjionit apo e drejta për qasje në drejtësi. Të gjitha qeveritë që janë anëtare të Këshillit të Evropës janë pajtuar që të respektojnë nenet e Konventës për sa u përket qytetarëve të tyre. Çdo shtet duhet t'i raportojë bashkësisë ndërkombëtare për gjendjen e të drejtave të njeriut në shtetin e tyre. Qytetarët në mënyrë individuale mund të paraqesin ankesë pranë Gjykatës Evropiane mbi të Drejtat e Njeriut, nëse ata mendojnë se shteti të cilit i përkasin ua mohon atyre të drejtat e njeriut. Gjithashtu, një shtet mund të paraqesë ankesë kundër një shteti tjetër për shkelje të të drejtave të njeriut, por kjo nuk ndodh shumë shpesh.

Konventa Evropiane mbi të Drejtat e Njeriut është hartuar sipas modelit të Deklaratës Universale të të Drejtave të Njeriut, e cila u paraqit pas gjënjimit të Luftës së Dytë Botërore.

14. Bazuar në një mësim të zhvilluar nga Fondacioni i Qytetarisë, Londër.

Mësimi

Mësimdhënësi u referohet “skedave të roleve” (prospektet për nxënës 3.4) kur ai/ajo paraqet skenarin dhe dy grupet e përfshira për luajtjen e roleve. Së pari, mësimdhënësi e përshkruan ishullin, mundësisht me ndihmën e një harte në dërrasën e zezë, dhe pastaj përshkruan banorët e ishullit, të cilët kanë jetuar aty për gjenerata të tëra.

Mësimdhënësi pastaj i tregon klasës se ka ardhur edhe një grup tjetër dhe dëshiron të vendoset në ishull. Ata janë shumë ndryshe nga banorët e ishullit. Mësimdhënësi i përshkruan ardhësit dhe mënyrën e tyre të jetesës dhe pastaj klasën e ndan në dy pjesë. Njëra pjesë e grupit do të luaj rolin e banorëve të ishullit dhe pjesa tjetër do të jenë ardhësit. Janë dy mënyra të mundshme për të diskutuar këto çështje (shih metodat 1 dhe 2 më poshtë). Për klasat që janë të mësuara me luajtjen e roleve, përdorni metodën 1. Për klasat që janë të mësuara të punojnë në mënyra më formale, përdorni metodën 2.

Metoda 1: luajtja e roleve

Nxënësit punojnë në çifte. Njëri prej tyre merr rolin e banorit të ishullit dhe tjetri rolin e ardhësit. Ata duhet të marrin parasysh çdo situatë të përshkruar në skedat e vogla nga pikëvështrimi i vetë popullit të tyre. Ata do të bëjnë negociatën me njerëzit tjerë (duke supozuar se gjuha nuk është pengesë). Ata duhet të bëjnë përpjekje të pajtohen për:

- a) Cilat janë problemet më të rënda për popullin e tyre?
- b) Çka duan të nxjerrin nga negociatat?

Pastaj mësimdhënësi kërkon që çiftet e banorëve të ishullit dhe çiftet e ardhësve të ulen së bashku. Ata do të luajnë role të një takimi në mes të dy popujve, në përpjekje për të arritur marrëveshje për të dyja çështjet dhe mbi udhëzimet për të ardhmen.

Përkujtoni të dy grupet para se ata të fillojnë diskutimet se banorët e ishullit mund të mos jenë plotësisht të lumtur derisa ardhësit të largohen nga ishulli, sepse tërë mënyra e tyre e jetesës mund të jetë e kërcënuar. Në anën tjetër, ardhësve u pëlqen shumë ky vend i ri dhe mund të jenë të përgatitur të përdorin forcën për të qëndruar aty.

Kërkoni nga çdo grup me nga katër nxënës që së pari të pajtohen për problemet më të rënda me të cilët përballen grupet dhe t'i trajtojnë ato sipas rëndësisë, duke punuar së pari në problemin më të rëndë deri tek ai më i vogël, varësisht nga koha në dispozicion.

Metoda 2: diskutim i drejtuar nga mësimdhënësi

Ky ushtrim bëhet më së miri me luajtjen e roleve, dhe mund të jetë shumë i suksesshëm për nxënësit të cilët janë të pamësuar me luajtje të roleve. Gjysma e klasës do t'i shqyrtojë situatat nga pikëvështrimi i banorëve të ishullit dhe gjysma tjetër nga pikëvështrimi i ardhësve. Çdo situatë përshkruhet nga dy pikëvështrime. Duke punuar në çifte, nxënësit vendosin se cilët janë problemet më të rënda dhe mundohen të gjejnë mënyrën më të mirë për zgjidhjen e çdo problemi nga pikëvështrimet e tyre. Përkujtoni ata se ekziston një mënyrë “ideale” ose “e drejtë” për zgjidhjen e çdo problemi, por realiteti (dhe e kaluara) lënë të kuptohet se njëra anë mund të fitojë më tepër, për shkak të mosbalancimit të forcave.

Mësimdhënësi drejton diskutimin për çdo situatë, duke marrë një këndvështrim për problemin dhe pastaj pyet grupin tjetër për pikëvështrime të kundërta. Mësimdhënësi mundohet të ndërmjetësojë një marrëveshje në mes të dy grupeve. Çdo diskutim mund të drejtohet nga një çift nga secila palë që del përpara klasës për të folur për problemin ashtu si e shohin ata. Një variant i kësaj metode është që çiftet të diskutojnë çdo situatë, ku njëri përfaqëson banorët e ishullit dhe tjetri ardhësit.

Raportim për metodat 1 dhe 2

Nxënësve u raportohet për situatat që ata i kanë diskutuar duk përdorur pyetjet vijuese:

- A ishin negociatat të lehta apo të vështira? Pse?
- A fitoi çdo grup atë që dëshironte nga negociatat?

- Cili grup doli më së mirë nga negociatat? Pse?
- A kishte një grup më shumë të drejta morale në çdo situatë se sa tjetri?
- Cila është e ardhmja e mundshme për të dy grupet në ishull?
- Çka mund të parandalojë dominimin e një grupi mbi grupin tjetër?
- Përpiloni një listë të rregullave ose parimeve që mund të ndihmojnë të dy grupet të bashkëjetojnë në paqe në ishull. Krahasoni këtë listë të klasës me elementet kyçe të të drejtave të njeriut (shih prospektet për nxënës 3.6). Cilat nga këto nene mund të ndihmojnë që të mos lejojnë që njerëzit, siç janë banorët e ishullit, të humbin tokën e tyre, mënyrën e tyre të jetesës dhe të drejtat e tyre themelore të njeriut?

Mësimdhënësi tregon se situata e tillë ka ndodhur shumë herë në histori, për shembull, kur ardhësit britanik kolonizuan Australinë ose evropianët kolonizuan Amerikën Veriore dhe Jugore. Në atë kohë, nuk kishte legjislacion ndërkombëtar mbi të drejtat e njeriut, dhe u ndërmorën shumë veprime që shkelën të drejtat e njeriut të popujve indigjen. Situata të ngjashme akoma po ndodhin, për shembull, ku fiset e Amerikës Jugore shpronësohen nga tokat e tyre sepse kompanitë ndërkombëtare shfrytëzojnë minierat apo presin- transportojnë trupa (drunjësh).

Përkujtimi i rëndësisë së të drejtave të njeriut

Si ushtrim i fundit në këtë njësi, mësimdhënësi kërkon që nxënësit (në grupe) të zgjedhin njëherë nga të drejtat e njeriut që gjendet në Konventën Evropiane, e cila është diskutuar gjatë kësaj njësie. Pastaj nxënësit bëjnë një flamur (banderolë) ku e ekspozojnë këtë të drejtë dhe përgatisin një prezentim për rëndësinë e kësaj të drejte. Disa nxënës mund të vizatojnë pamje nga luajtja e roleve të banorëve të ishullit për të ilustruar çështjet në mënyrë më dramatike. Këto mund t'i paraqiten klasës, grupit të vitit, madje edhe tërë shkollës. Në këtë mënyrë, njësia mund të shpie në një projekt tjetër, nëse premtion koha dhe nëse nxënësit janë të interesuar. Shih mësimin 4 në Njësinë 5 (mediat) se si të përgatitni një projekt të tillë në klasë.

Prospektet për nxënës 3.1

Shkolla në skaj të pyllit

Na ishte njëherë një komunitet i njerëzve të cilët jetonin në pyje të dendura buzë një vargmali. Ata ishin njerëz religjioz të cilët fëmijët e tyre i edukonin në mënyrë të rreptë për të admiruar perënditë e popullit të vet. Sipas religjionit të tyre besohej se nuk ka dallime në mes të burrave dhe grave.

Ndërmjet maleve dhe skajit më të largët të vendit ndodhej një hapësirë e madhe fushore. Në atë hapësirë fushore jetonte një komunitet tjetër i njerëzve. Ata nuk kishin asnjë fe, por punonin shumë për njëri tjetrin. Ata ishin luftëtar të fortë dhe meshkujt ishin gjinia dominuese. Femrat respektoheshin por nuk mund të arrinin të bëheshin udhëheqëse.

Njerëzit e pyllit nuk kishin asgjë të bënin me njerëzit e fushave. Ata e urrenin dhe frikoheshin nga njëri tjetri. Ndonjëherë kishte pasur edhe luftëra në mes tyre.

Një ditë, një i ri arriti në skaj të pyllit. Ai lajmëroi se dëshironte të ndërtojë një shkollë atje, ashtu që fëmijët e të dy komuniteteve të mund të arsimohen së bashku, që në mes të këtyre dy popujve përfundimisht të mbizotërojë paqja.

Nuk kaloi shumë kohë, një objekt i thjeshtë nga druri ishte i gatshëm, dhe erdhi dita kur mësimdhënësi e hapi shkollën e tij për herë të parë. Pak fëmijë nga të dy komunitetet erdhën që të shohin se si do të jetë kjo shkollë. Prindërit dhe udhëheqësit e të dy komuniteteve e vëzhgonin me shqetësim.

Në fillim kishte probleme në mes të fëmijëve. Ata fyenin njëri tjetrin dhe shpesh kishte përleshje mes tyre. Por fëmijët e kuptonin vlerën e ardhjes në shkollë dhe gjërat gradualisht filluan të qetësohen. Mësimdhënësi ishte i rreptë por i drejtë dhe të gjithë nxënësit e tij i trajtonte në mënyrë të barabartë. Ai tha se i respektonte të dyja mënyrat e jetesës dhe se fëmijët i mësonin për mënyrat e tyre të ndryshme të jetesës.

Gjithnjë e më shumë fëmijë filluan të jenë të pranishëm në shkollën në skaj të pyllit.

Mirëpo, pas një kohe u bë e qartë se, në këtë shkollë të pranishëm ishin më shumë fëmijë nga viset fushore. Fëmijët e pyllit tani përbënin vetëm çerekun e nxënësve të shkollës. Mësimdhënësi bisedoi me prindërit e të dy anëve për t'i inkurajuar dhe siguruar ata.

Por një mëngjes, mësimdhënësi erdhi për të parë se dikush e kishte djegur shkollën rrafsh me tokën.

(Bazuar në një tregim të Ted Huddleston nga Fondacioni i Qytetarisë)

Prospektet për nxënës 3.2

Shpresa është për të gjithë

Drejtoresha e Kolegjit të Shpresës ishte një grua bujare dhe zemërmirë. Ajo fuqishëm besonte në rëndësinë e edukimit. “Çdokush meriton një fillim të mbarë në jetë,” i thoshte ajo stafit. “Unë nuk dua që ju të trajtoni një person në mënyrë më të favorshme se tjetri në këtë shkollë. Kjo nuk do të ishte e drejtë.”

Pastaj një ditë, një grup i fëmijëve refugjatë shkuan në shkollë. Familjet e tyre kishin ikur nga një konflikt në një shtet fqinj. Drejtoresha i tha stafit,

“Këta të rinj fatkeq kanë humbur çdo gjë. Dëshirojuni atyre mirëseardhje në klasat e juaja. Ata duhet të vuajnë mundësisht sa më pak. Lufta nuk u bë me fajin e tyre.”

Stafi u pajtua. Fëmijët u vendosën nëpër klasa varësisht nga mosha e tyre. Shumica e fëmijëve refugjatë ishin vetëm në klasë, por në një klasë ishte një grup prej katër djemve refugjatë.

Nuk kaloi shumë kohë para se stafi filloi të kuptojë se kishte vështirësi në trajtimin e fëmijëve refugjatë në mënyrë të njëjtë me të tjerët në klasë. Ata shkuan te drejtoresha një nga një me problemet e tyre. “Fëmija refugjat në klasën time nuk e flet gjuhën tonë,” tha njëri mësimmësues. “Unë nuk kam kohë të përkthej çdo gjë për të. Kjo më merr shumë kohë. Nxënësit tjerë po pësojnë.” “Nxënësi refugjat në klasën time nuk flet me askënd,” tha mësimmësuesi tjetër. “Ai mund të jetë i traumatizuar nga lufta. Ose ai vetëm ka vështirësi me mësimmësuesin. Çka mund të bëjë unë?” Mësimmësuesi i tretë tha, “Unë kam një fëmijë që është i lënduar. Ajo nuk mund të ecë. Ajo nuk mund të merr pjesë në asnjë aktivitet fizik dhe nuk mund të ngjitet shkallëve për në laboratorin e shkencave.”

Pastaj filluan të paraqiten edhe probleme të tjera. Në kohën e drekës, disa nga fëmijët refugjatë ishin bezdisur dhe ngacmuar. Ata i kishin përqeshur me emra ofendues dhe disa nga fëmijët tjerë u kishin thënë atyre të kthehen në vendin nga kishin ardhur.

Katër djemtë që ishin në klasën e njëjtë formuan një bandë për t’u mbrojtur. Një ditë, ndodhi një përleshje në mes të njërit prej tyre dhe një djali të vendit. Djali refugjat e lëndoi kundërshtarin e tij shumë keq. Personeli mësimmësues u ankua tek drejtoresha duke thënë se djali duhet të përjashtohet nga shkolla, por drejtoresha pyeste veten nëse kjo do të ishte e drejtë, duke ditur çka kishte përjetuar refugjati i ri. Personeli mësimmësues tha:

“Jemi përpjekur që kjo të funksionojë, por fëmijët tanë po pësojnë shumë. Ne nuk mund t’i mësojmë këta fëmijë dhe, në të njëjtën kohë, të bëjmë atë çka është më së mirë për nxënësit vendorë.”

Shumë shpejt pas kësaj, prindërit e fëmijëve refugjatë kërkuan që të takohen me drejtoreshën. Ata thanë:

“Ne nuk na pëlqen fakti se ju i mësoni djemtë dhe vajzat bashkë në klasat e sportit. Kjo është në kundërshtim me religjionin dhe me kulturën tonë.”

Drejtoresha përfundimisht filloi të humb durimin. Ajo e konsideronte këtë si një problem shumë të vështirë, por në shpirt e dinte se nuk duhej të humbte shpresën.

Prospektet për nxënës 3.3

Ndihmë për Kolegjin e Shpresës

Problemet	Zgjidhjet		
(1) Fëmijët refugjatë			
(2) Nxënësit refugjatë dhe ata vendor			
(3) Mësimdhënësit			
(4) Prindërit			

Prospektet për nxënës 3.4

Banorët e ishullit dhe ardhësit (kolonët) (skedat e roleve)

Grupi 1: Banorët e ishullit

Ju jeni një grup i banorëve të ishullit. Populli juaj ka jetuar në këtë ishull me mijëra vjet. Stërgjyshërit tuaj janë varrosur në vende të shenjta në malet e këtushme dhe ju besoni se shpirtrat e tyre akoma ndodhen aty.

Ju bëni një mënyrë shumë të thjeshtë jetese. Gratë kujdesen për fëmijët kurse burrat bredhin nëpër tërë ishullin duke gjuajtur shtazë dhe duke mbledhur ushqim nga vegjetacioni i bollshëm. Populli juaj beson se çdokush ka përgjegjësi që të ruajë natyrën dhe ta lë atë të padëmtuar për gjeneratën e ardhshme. Armët tuaja janë shtizat, harqet, shigjetat dhe kurthet për shtazë.

Religjioni juaj bazohet në admirimin e natyrës dhe kultura juaj në rëndësinë e komunitetit. Kur pakësohet ushqimi, të gjithë e ndajnë atë mes veti dhe njerëzit punojnë shumë për njëri tjetrin. Kur ushqimi është i bollshëm, njerëzit mblidhen së bashku për të kënduar, vallëzuar dhe për të treguar rrëfime. Populli juaj nuk kanë nevojë për shkrimin.

Ju keni shumë pak ligje. Prijësi i fisit, mund të bëjë ligje të reja po qe nevoja. Ai mund edhe të arbitrojë në konteste në mes të pjesëtarëve të komunitetit tuaj.

Grupi 2: Ardhësit (Kolonët)

Ju jeni me një grup njerëzish të cilët keni lundruar nga Evropa, me shpresën që të gjeni një mënyrë të re të jetesës për ju dhe familjen tuaj. Doni të gjeni njërin prej tokave të reja që janë zbuluar në pjesën tjetër të botës. Ju shpresoni të vendoseni aty për të ndërtuar shtëpia dhe ferma të reja dhe të bëheni të suksesshëm.

Ju me vete merrni mjete për lëvizimin e tokës dhe armë për gjueti. Kultura juaj bazohet në edukim dhe shumë punë. Çdokush synon që të bëhet i suksesshëm dhe të jetë i patrazuar. Nuk keni asnjë religjion por besoni se njerëzit duhet të kenë të drejtë të ndjekin besimin e tyre.

Ju doni t'i zgjidhni gjërat në mënyrë demokratike në komunitetin tuaj të ri. Keni ardh nga një shoqëri ku vetëm një grup elitë ka pasur pushtetin dhe ku ka pasur pabarazi të mëdha lidhur me pasurinë. Ju doni të ndërtoni një shoqëri ku të gjithë njerëzit janë të barabartë ose ku çdokujt i ofrohet mundësia e njëjtë për të arritur sukses.

Prospektet për nxënës 3.5

Skedat e situatave: banorët e ishullit

Shikoni situatat vijuese dhe vendosni në grupet e juaja çka mendoni ju se duhet bërë për këto situata.

Banorët e ishullit	Ardhësit
<p>1Bi Rrethoja të reja</p> <p>Disa nga ardhësit kanë filluar të vendosin rrethoja përreth shtëpive të tyre, nëpër shtigje gjithmonë keni përcjellur kafshët. Këto shtigje tanimë janë shkatërruar.</p>	<p>1A Rrethoja të reja</p> <p>Banorët e ishullit i kanë shkatërruar disa nga rrethojat që ju i keni vendosur për t'i mbajtur brenda kafshët që i keni zënë.</p>
<p>2Bi Cenuesi</p> <p>Një banor i ishullit po kalonte në një sipërfaqe që ishte rrethuar nga ardhësit dhe atë e kishin gjuajtur dhe vvarë.</p>	<p>2A Cenuesi</p> <p>Banorët e ishullit kanë shkelur nëpër disa hapësira tokësore që ju i keni rrethuar për kafshët e juaja. Njërit prej tyre i kishin dhënë vërejtje dhe pastaj e kishin gjuajtur.</p>
<p>3Bi Një martesë e përzier</p> <p>Njëri nga banorët e ishullit ka rënë në dashuri me një grua të ardhur. Ata duan të martohen dhe të jetojnë në njërin nga komunitetet e ardhësve. Familja e burrit janë shumë të brengosur për këtë.</p>	<p>3A Një martesë e përzier</p> <p>Njëra nga gratë e ardhura ka rënë në dashuri me një banor të ishullit. Ata duan të martohen dhe të jetojnë në një komunitet të ardhësve. Disa nga ardhësit janë të brengosur për këtë.</p>
<p>4Bi Vendet e shenjta</p> <p>Disa nga ardhësit gërmojnë për të gjetur minerale në malet ku ju besoni se jetojnë shpirtrat e stërgjyshërve tuaj. Këto vende janë të shenjta për ju. Në shenjë proteste, ju keni sulmuar disa nga burrat që e bënë germimin.</p>	<p>4A Vendet e shenjta</p> <p>Ju keni zbuluar minerale të çmueshme në malet. Këto minerale mund t'ua shitni tregtarëve në vendin tuaj. Banorët e ishullit duket se malet i konsiderojnë si të shenjta, që ju mendoni se është vetëm një besëtytni. Ata i kanë sulmuar burrat që e kanë bërë germimin.</p>
<p>5Bi Edukimi</p> <p>Disa nga ardhësit e kanë hapur një shkollë dhe i kanë ftuar fëmijët tuaj të shkojnë dhe të mësojnë leximin dhe shkrimin.</p>	<p>5A Edukimi</p> <p>Disa nga ardhësit kanë hapur një shkollë. Ata u kanë bërë thirrje banorëve të ishullit t'i dërgojnë fëmijët e tyre në këtë shkollë.</p>

Prospektet për nxënës 3.6

Elementet kryesore të të drejtave të njeriut¹⁵

- 1 E drejta për jetë.
- 2 Liria nga tortura.
- 3 Liria nga skllavërimi.
- 4 E drejta për liri dhe siguri.
- 5 E drejta për gjykim të drejtë.
- 6 E drejta për mjet efektiv në rastin e shkeljeve.
- 7 Liria nga diskriminimi; e drejta për barazi.
- 8 E drejta për t'u njohur si person; e drejta për nënshtetësi.
- 9 E drejta për privatësi dhe jetë familjare.
- 10 E drejta për t'u martuar.
- 11 E drejta për të poseduar pasuri.
- 12 E drejta e lëvizjes së personave.
- 13 E drejta për azil.
- 14 Liria e mendimit, ndërgjegjes dhe religjionit.
- 15 Liria e shprehjes.
- 16 Liria e tubimit dhe asociimit.
- 17 E drejta për ushqim, pije dhe strehim.
- 18 E drejta për kujdes shëndetësor.
- 19 E drejta për edukim.
- 20 E drejta për punësim.
- 21 E drejta për pushim dhe kohë të lirë.
- 22 E drejta për mbrojtje sociale.
- 23 E drejta për pjesëmarrje politike.
- 24 E drejta për të marrë pjesë në jetën kulturore.
- 25 Ndalimi i asgjësimit të të drejtave të njeriut.
- 26 E drejta për rend shoqëror ku njihen të drejtat e njeriut.
- 27 Obligimet e individit.

15. Kjo listë është e bazuar në fletën burimore të mësimdhënësit në Njësinë 5, “Të drejtat, liritë dhe përgjegjësitë”.